

Essentiële informatie voor consument-beleggers

Een noodzakelijke update van de regeling oneerlijke handelspraktijken

In dit artikel bespreek ik de regeling oneerlijke handelspraktijken. Deze heeft dringend een update door de wetgever. Met name de verwijzingsbepaling naar essentiële informatieverplichtingen met een EU-herkomst in artikel 6:193f BW is foutief en onvolledig. De constante stroom EU-wetgeving op dit gebied noopt tot veelvuldige aanpassing. Het alternatief van een open normformulering zoals voorzien in artikel 6:193c lid 1 en 193d lid 2 BW in plaats van een verwijzing naar bepalingen met essentiële-informatieverplichtingen jegens consumenten in EU-verordeningen of Nederlandse implementatiewetgeving, heeft als nadeel dat de consument en ook de rechter die ambtshalve de vernietigingssanctie moet toepassen, wordt genoodzaakt een exercitie door EU- (implementatie)wetgeving te maken; een expliciete verwijzing biedt meer rechtszekerheid. In dit artikel ga ik ook in op een aantal financieelrechtelijke EU-informatieverplichtingen die ook op deze 193f-lijst moeten komen. Ik betoog dat duurzaamheidsgerelateerde informatieverplichtingen jegens particuliere beleggers onder de regeling oneerlijke handelspraktijken (ohp) kunnen vallen indien er sprake is van een verkoopbevorderend karakter. Daarvan kan niet alleen sprake zijn indien effecten door de uitgevende instelling worden aangeboden (met een daarbij verplicht behorend prospectus), maar ook indien er informatie wordt verstrekt aan beleggers die hun effecten via de beurs hebben gekocht.

1. Inleiding

Beleggers verdienen bescherming door geactualiseerde essentiële informatie op te nemen in een prospectus of ander brochure. Deze verplichting volgt uit een Europese richtlijn.¹ Wat is essentiële informatie? Dit wordt vooral door de Europeesrechtelijke regels over oneerlijke handelspraktijken (ohp) bepaald², maar in dit geval ook door Europeesrechtelijke prospectusregels. Volgens het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) in het *Veldhamster II*-arrest worden nader in wet- of regelgeving gedefinieerde begrippen uitgelegd 'overeenkomstig de in de omgangstaal gebruikelijke betekenis van de woorden waaruit het bestaat, waarbij rekening dient te worden gehouden met de context waarin deze woorden worden gebezigd en met de doelstellingen die worden nagestreefd met de regeling waarin zij voorkomen'.³ In de context van beleggersinformatie houdt de autonome en uniforme uitleg van 'essentiële informatie' volgens het HvJ EU in het *Invest Fund Management*-arrest het volgende in: 'Wat in de eerste plaats de in de omgangstaal gebruikelijke betekenis van het woord "essentieel" betreft, dient te worden opgemerkt dat dit bijvoeglijk naamwoord duidt op informatie die onontbeerlijk is, in tegenstelling tot informatie die bijkomstig of ondergeschikt is. Als

essentiële informatie in het prospectus moet dus worden beschouwd de informatie die onontbeerlijk is ter vervulling van de functie van het prospectus'.⁴ In het prospectus moeten de gegevens zijn opgenomen die voor de beleggers noodzakelijk zijn om zich een verantwoord oordeel te kunnen vormen over de hun aangeboden belegging en vooral de daaraan verbonden risico's, inclusief een duidelijke en gemakkelijk te begrijpen toelichting van het risicoprofiel van het fonds.⁵ De slotsom luidt dat essentieel is 'de informatie in het prospectus die onontbeerlijk is voor de beleggers om zich een verantwoord oordeel te kunnen vormen over de hun aangeboden belegging en vooral de daaraan verbonden risico's'.⁶ Het prospectus is een informatiedocument dat dient ter bevordering van de verkoop van effecten aan consument-beleggers.

Wat zijn de rechtsgevolgen als essentiële informatie ontbreekt? Op grond van de Nederlandse implementatie van de Richtlijn ohp kunnen consumenten met een beroep op afdeling 3A van boek 6 BW de overeenkomst die zij dientengevolge hiervan hebben gesloten vernietigen. De handelaar die deze essentiële informatie niet heeft verstrekt bij levering van een product of zijn dienstverlening, handelt onrechtmatig. Consumenten kunnen hem met succes aansprakelijk stellen voor de door hen geleden

* Hoogleraar financieel recht en collectief verhaalsrecht aan de Universiteit Utrecht en als legal counsel verbonden aan de Vereniging van Effectenbezitters.

1. Art. 72 Richtlijn 2009/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) zoals laatstelijk gewijzigd door Richtlijn (EU) 2019/2162 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende de uitgifte van gedekte obligaties en het overheidstoezicht op gedekte obligaties, *PbEU* 2019, L 328 (icbe-richtlijn).
2. Zie uitgebreid over de vraag wat essentiële informatie is in de zin van de Richtlijn ohp: C.M.D.S. Pavillon, 'Wat essentiële informatie is, is "of the essence"', *TvC* 2021, afl. 6, p. 318-321.
3. HvJ EU 28 oktober 2021, C-357/20, ECLI:EU:C:2021:881, r.o. 46 (*Magistrat der Stadt Wien*).
4. HvJ EU 20 oktober 2022, C-473/20, ECLI:EU:C:2022:804, r.o. 32 (*Invest Fund Management AD/Komisija za finansov nadzor*).
5. Art. 69 lid 1 icbe-richtlijn. In de Nederlandse wet geïmplementeerd in art. 4:49 lid 2 onder a Wet op het financieel toezicht (Wft) jo. art. 118 jo. Bijlage I BGfo Wft (icbe), art. 4:37m jo. art. 115k jo. art. 23 (abi-pro); en art. 4:37p jo. art. 115x jo. Bijlage I BGfo Wft (abi retail).
6. HvJ EU 20 oktober 2022, C-473/20, ECLI:EU:C:2022:804, r.o. 37.

schade. Er geldt op een tweetal aspecten een omkering van de bewijslast.⁷ De regeling ohp voorziet in een verwijzingslijst van informatieverplichtingen die voortvloeien uit EU-verordeningen en implementatiewetgeving van EU-richtlijnen die kwalificeren als essentieel op grond van de Richtlijn ohp.⁸ Bij een schending van deze verplichtingen staat de misleidende omissie en handelspraktijk vast en heeft de handelaar jegens de consument onrechtmatig gehandeld.⁹ De rechter kan uiteraard altijd terugvallen op de algemene norm van misleidende handelspraktijk door een misleidende omissie waarbij essentiële informatie die de gemiddelde consument nodig heeft om een geïnformeerd besluit over een transactie te nemen, wordt weggelaten, waardoor de gemiddelde consument een besluit over een overeenkomst neemt of kan nemen, dat hij anders niet had genomen.¹⁰ De toegevoegde waarde van deze lijst is dat het niet geven van informatie die door de lidstaten is vereist boven dit minimum, geen omissie is in de zin van de Richtlijn ohp. De lidstaten kunnen daarentegen, indien de desbetreffende EU-richtlijnen en verordeningen dit toestaan, strengere bepalingen handhaven dan wel invoeren om een hoger niveau van bescherming van de individuele (contractuele) rechten van consumenten te verzekeren.¹¹ Niet elke informatie die op grond van de regeling ohp verstrekt had moeten worden is essentiële informatie in de betekenis van artikel 7 lid 5 Richtlijn ohp.

Deze lijst in artikel 6:193f BW¹² is foutief en onvolledig. Een verwijzing naar de hiervoor besproken prospectusregeling met essentiële informatieverplichtingen jegens beleggers ontbreekt. Naast een noodzakelijke update van artikel 6:193f BW door de wetgever, bespreek ik in paragraaf 4 een mogelijke oplossing door deze verwijzingsbepaling opener te formuleren. Voor wat betreft de vraag welke informatieverplichtingen die voortvloeien uit EU-verordeningen en implementatiewetgeving van EU-richtlijnen kwalificeren als essentieel op grond van de Richtlijn ohp naast de 193f-lijst, richt ik mij specifiek op de consument(-belegger) die financiële producten of diensten afneemt.

De opbouw is als volgt. In paragraaf 2 bespreek ik kort de regeling oneerlijke handelspraktijken zoals dat in het Nederlandse BW is ingevoerd. Paragraaf 3 bevat een bespreking van de onvolledigheid en onjuistheid van de verwijzingslijst met essentiële informatieverplichtingen uit EU-verordeningen en implementatiewetgeving van EU-richtlijnen. Ik richt mij op financieelrechtelijke infor-

matieverplichtingen jegens consument-beleggers. In paragraaf 4 staat de open formulering van essentiële informatieverplichtingen jegens consumenten centraal. Paragraaf 5 sluit af met enkele concluderende opmerkingen.

2. Regeling oneerlijke handelspraktijken, korte recap

Vaststelling van het toepassingsbereik van de regeling van oneerlijke handelspraktijken noodzaakt een bespreking van de definities. Een handelspraktijk is iedere handeling, omissie, gedraging, voorstelling van zaken of commerciële communicatie, met inbegrip van reclame en marketing, van een handelaar, die rechtstreeks verband houdt met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product aan consumenten.¹³ De informatie in het document moet rechtstreeks verband houden met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product aan consumenten. Hieronder valt dus ook een prospectus.¹⁴ Het prospectus is een informatiedocument dat dient ter bevordering van de verkoop van effecten aan nieuwe aandeel- of obligatiehouders. Indien zij niet van handel in effecten hun bedrijfsactiviteit hebben gemaakt, kwalificeren zij als consument.

Effecten kwalificeren als product in de zin van deze regeling. Op grond van art. 6:193a lid 1 onder c BW is een 'product': 'goed, elektriciteit daaronder begrepen, of dienst.' Het begrip 'product' moet autonoom worden uitgelegd. Het feit dat effecten vermogensrechten zijn en daarmee op grond van de definitie in art. 3:1 BW 'goederen', is niet voldoende, omdat artikel 3:1 BW geen implementatie van de Richtlijn ohp is. Wel is een sterke indicatie dat financiële instrumenten, waaronder effecten, en andere financiële producten kwalificeren als product in de zin van de Richtlijn ohp, het feit dat door artikel 7 lid 5 in combinatie met Bijlage II bij die richtlijn informatieverplichtingen die opgenomen zijn in de volgende EU-regelingen expliciet als essentieel worden aangemerkt: de EU-prospectusverordening, de regeling betreffende markten voor financiële instrumenten (MiFID) en de prospectusplicht uit de icbe-richtlijn. De prospectusplicht uit de verordening over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIP's) wordt in de niet-bindende richtsnoeren van de Commissie (zie par. 3.2) vermeld.

Het opstellen en verspreiden van een prospectus is een handelspraktijk.¹⁵ Voor de gevolgen van de Richtlijn ohp

7. Zie L.B.A. Tigelaar & C.M.D.S. Pavillon, 'De bewijslastomkering bij oneerlijke handelspraktijken – Een jurisprudentie-onderzoek naar de toepassing van art. 6:193j lid 1-2 BW', *TvC* 2021, afl. 4, p. 204-215.

8. Art. 6:193f BW en art. 6:193c lid 1 BW.

9. Art. 6:193f jo. art. 6:193d lid 2 jo. art. 6:193b BW.

10. Art. 6:193d lid 2 jo. art. 6:193c lid 1 BW.

11. R.o. 15 considerans en art. 7 lid 5 Richtlijn ohp.

12. 'Indien er sprake is van commerciële communicatie, reclame of marketing daaronder begrepen, is de informatie genoemd bij of krachtens de volgende artikelen in ieder geval essentieel als bedoeld in artikel 193d lid 2.' Na de dubbele punt volgt de lijst met EU-verordeningen en implementatiewetgeving van EU-richtlijnen.

13. Art. 6:193a onderdeel d BW.

14. Vgl. Hof Den Haag 15 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1235, *JOR* 2021/267, m.nt. B.J. de Jong; *TvC* 2022, afl. 1, m.nt. L.B.A. Tigelaar & C.M.D.S. Pavillon, r.o. 3.4 en 5.3 (*Genmed*); Rb. Amsterdam 9 juni 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:2960, r.o. 4.69 (*Imtech*); Hof Arnhem-Leeuwarden 11 februari 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:1092, *JOR* 2020/176, m.nt. J.R. Hurenkamp, r.o. 6.8-6.9 (*Bouw state II*).

15. Zie A.C.W. Pijls, 'Misleiding van het beleggende publiek, een oneerlijke handelspraktijk!', *Ondernemingsrecht* 2008, afl. 9, p. 344.

is nog van belang welke personen hebben te gelden als handelaar. Een handelaar is iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf of degene die ten behoeve van hem handelt.¹⁶ Zowel de uitgevende instelling als de begeleidende banken die betrokken zijn bij het opstellen van het prospectus zijn handelaar.

Een handelaar handelt onrechtmatig jegens een consument indien hij een handelspraktijk verricht die oneerlijk is.¹⁷ Een handelspraktijk is oneerlijk indien de handelaar handelt in strijd met de vereisten van professionele toewijding en het vermogen van de gemiddelde consument om een geïnformeerd besluit te nemen merkbaar is beperkt of merkbaar kan worden beperkt, waardoor de gemiddelde consument¹⁸ een besluit over een overeenkomst neemt of kan nemen die hij anders niet had genomen.¹⁹ Een handelspraktijk is in het bijzonder oneerlijk indien een handelaar een misleidende handelspraktijk of een agressieve handelspraktijk verricht.²⁰ Een handelspraktijk is misleidend indien informatie wordt verstrekt die feitelijk onjuist is of die de gemiddelde consument misleidt of kan misleiden, al dan niet door de algemene presentatie van de informatie.²¹ Overigens mag van de consument enige inspanning worden verwacht om informatie uit verschillende bronnen met elkaar in verband te brengen.²²

De maatstaf waaraan de mededelingen in het prospectus moeten worden beoordeeld op hun eventuele misleiding is de vermoedelijke verwachting van een gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone belegger tot wie de mededeling is gericht of wie de mededeling heeft bereikt.²³ Volgens de Hoge Raad mag van deze 'maatman-belegger' worden verwacht dat hij bereid is zich in het prospectus te verdiepen, maar niet dat hij beschikt over specialistische of bijzondere kennis en erva-

ring (behoudens het geval dat de reclame zich uitsluitend op personen met dergelijke kennis en ervaring richt).²⁴

Van misleiding zal met name sprake zijn indien de mededeling onjuist of onvolledig is. De feitelijke vaststelling dat sprake is van onjuiste of onvolledige informatie betekent niet zonder meer dat deze ook misleidend is. Een noodzakelijke voorwaarde om van misleiding te kunnen spreken is dat door de verstrekte informatie die feitelijk onjuist is of die de gemiddelde consument misleidt of kan misleiden, al dan niet door de algemene presentatie van de informatie, de gemiddelde consument een besluit over de overeenkomst neemt of kan nemen, dat hij anders niet had genomen.²⁵ Er geldt ook een materialiteits eis. De rechter kan een onjuiste of onvolledige mededeling pas misleidend beoordelen, indien hij het redelijkerwijs aannemelijk acht dat deze mededeling, gelezen in de context waarin deze is geplaatst, van materieel belang is voor de beleggingsbeslissing van de maatman-belegger. In dat geval is immers aannemelijk dat door de onjuistheid of onvolledigheid de maatman-belegger een besluit over de aankoop van de effecten neemt of kan nemen die hij anders niet had genomen.²⁶

Op grond van artikel 6:193d lid 1 BW is het niet vermelden van relevante, dus essentiële informatie een misleidende omissie en daarmee misleidende informatie. Een misleidende omissie is iedere handelspraktijk waarbij essentiële informatie die de gemiddelde consument nodig heeft om een geïnformeerd besluit over een transactie te nemen, wordt weggelaten, waardoor de gemiddelde consument een besluit over een overeenkomst neemt of kan nemen, dat hij anders niet had genomen.²⁷ Artikel 193f BW voorziet in een niet-uitputtende verwijzingslijst van informatieverplichtingen die voortvloeien uit EU-verordeningen en implementatiewetgeving van EU-richtlijnen waaronder (gedeeltelijke) verwijzing naar in-

16. Art. 6:193a onderdeel b BW.

17. Art. 6:193b lid 1 BW.

18. In de context van beleggingsbeslissingen: maatman-belegger.

19. Art. 6:193b lid 2 BW.

20. Art. 6:193b lid 3 BW.

21. Art. 6:193c lid 1 BW. Alle onjuiste informatie geldt als misleidend; niet vereist is dat de consument ernstig wordt misleid. Vgl. J.P. Franx, 'Inhoudelijke prospectusvereisten', in: D. Busch e.a. (red.), *Onderneming en financieel toezicht* (Serie OO&R deel 57), Deventer: Kluwer 2010, p. 597 verwijzend naar Hof Amsterdam 3 mei 2007, *JOR* 2007/154, m.nt. M.W. Den Boogert, r.o. 2.17.2-2.17.6 en 2.24.1-2.24.3 (*VEB/World Online*). Kortom, bij onjuiste informatie geldt het materialiteitscriterium. Let wel dat in *World Online* de aansprakelijkheid werd gebaseerd op art. 6:194 BW.

22. Vgl. B.B. Duivenvoorde, *The Consumer Benchmarks in the Unfair Commercial Practices Directive* (diss. Amsterdam UvA), 2014, p. 68.

23. HR 27 november 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2162, AA 2010, p. 336, m.nt. Raaijmakers; *Ondernemingsrecht* 2010, p. 21, m.nt. Vletter-Van Dort; *JOR* 2010/43, m.nt. K. Frielink, r.o. 4.10.3 (*World Online/VEB*). De HR verwijst hier naar HR 30 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2820, *JOR* 2008, p. 209, m.nt. B.J. de Jong; *Ondernemingsrecht* 2008, p. 104, m.nt. A.C.W. Pijls & H.M. Vletter-van Dort, r.o. 4.2 (*De Boer e.a./TMF*). Deze omschrijving is ontleend aan het arrest HvJ EG 16 juli 1998, C-210/96, ECLI:EU:C:1998:369, *NJ* 2000/374 (*Gut Springenheide*) en in iets andere bewoordingen, maar inhoudelijk niet afwijkend omschreven in het arrest HvJ EG 19 september 2006, C-356/04, ECLI:EU:C:2006:585, *NJ* 2007/18, m.nt. M.R. Mok (*Lidl/Colruyt*). Zie ook: HR 5 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2815, *JOR* 2009, p. 199, m.nt. C.W.M. Lieveerse; AA 2010, p. 188, m.nt. W.H. van Boom & S.D. Lindenbergh, r.o. 4.5.3 (*De Treek/Dexia*).

24. HR 27 november 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2162, r.o. 4.10.3 (*World Online/VEB*).

25. Art. 6:193c lid 1 BW.

26. Art. 6:193c lid 1 BW.

27. Art. 6:193d lid 2 BW.

formatie die in een prospectus moet worden verstrekt, die kwalificeren als essentieel op grond van de Richtlijn ohp.²⁸ In de volgende paragrafen zal ik betogen dat deze lijst actualisering, correctie en aanvulling behoeft.²⁹

3. Noodzakelijke update van essentiële informatie

3.1. Onjuiste en onvolledige verwijzing

Ten eerste wordt in deze lijst verwezen naar wettelijke bepalingen die reeds bijna 10 jaar vervallen zijn.³⁰ In art. 6:193f onder e BW wordt verwezen naar de informatieverplichtingen van financieledienstverleners jegens de consument of, indien het een verzekering betreft, de client neergelegd in artikel 4:73 Wft. Sinds 1 januari 2013 zijn deze verplichtingen opgenomen in artikel 4:25b Wft.³¹ In art. 6:193f onder d BW wordt verwezen naar artikelen 73 tot en met 75 van de Geneesmiddelenwet over de etikettering van geneesmiddelen. Deze artikelen zijn per 10 december 2013 vervallen en vervangen door artikel 69 lid 3 Geneesmiddelenwet.³² In andere gevallen is de verwijzing ook onvolledig. De verwijzing in artikel 6:193f onder g BW naar de prospectusverordening dient aangepast te worden. Op dit moment wordt slechts verwezen naar de noodzakelijke informatie in het prospectus die voor beleggers van materieel belang is om een geïnformeerde beoordeling te maken.³³ Indien het prospectus namelijk bestaat uit verschillende documenten verdient het aanbeveling ook te verwijzen naar de verstrekking van essentiële informatie in het basisprospectus (art. 8), het universeel registratiedocument dat frequent uitgeven-

de instellingen gebruiken (art. 9) alsook het bijzondere voor het mkb beschikbare EU-groeipropectus (art. 15).

3.2. Actuele EU-wetgeving met essentiële informatieverplichtingen jegens consumenten volgens de Europese Commissie

Deze lijst is niet geactualiseerd met nieuwe EU-richtlijnen en -verordeningen waarin voor consumenten essentiële informatieverplichtingen bij verkoop (bevordering) van producten en diensten zijn opgenomen waarvan de Europese Commissie zelf aangeeft dat deze wel op die lijst moeten worden geplaatst. Het gaat hierbij om sector-specifieke EU-wetgeving met dergelijke informatieverplichtingen die vaak specifiek zijn dan de informatievereisten van de Richtlijn ohp. In artikel 7 lid 5 van deze richtlijn wordt verduidelijkt dat dergelijke vereiste informatie 'als essentieel [wordt] beschouwd'.³⁴ Artikel 7 lid 5 van de Richtlijn ohp verwijst naar Bijlage II. Bijlage II bij de Richtlijn ohp uit 2005 geeft een niet-limitatieve³⁵ lijst van EU-richtlijnen en -verordeningen met informatieverplichtingen die als essentieel worden aangemerkt.³⁶ De toegevoegde waarde van deze lijst is dat het niet-geven van informatie die door de lidstaten is vereist boven dit minimum, geen omissie is in de zin van de Richtlijn ohp. De lidstaten kunnen daarentegen, indien de desbetreffende EU-richtlijnen en verordeningen dit toestaan, strengere bepalingen handhaven dan wel invoeren om een hoger niveau van bescherming van de individuele (contractuele) rechten van consumenten te verzekeren.³⁷

28. Art. 6:193f onder g BW met verwijzing naar art. 6 van Verordening (EU) 2017/1129 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 14 juni 2017 betreffende het prospectus dat moet worden gepubliceerd wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel op een gereglementeerde markt worden toegelaten en tot intrekking van Richtlijn 2003/71/EG, *PbEU* 2017, L 168/12.

29. Het belang van deze lijst blijkt ook uit het *Arvato*-arrest van 21 november 2021. De HR haakt bij deze lijst aan om te bepalen wat als essentiële informatie wordt gezien in het kader van de ambtshalve toetsing en sanctionering van EU-informatieplichten. Zie HR 21 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1677, *JOR* 2022/52, m.nt. F.P.C. Strijbos; *NJ* 2022/89, m.nt. C.M.D.S. Pavillon; *TvC* 2022, afl. 3, p. 139, m.nt. T. Jonkers; *AA* 20230282, m.nt. W.H. van Boom, r.o. 3.1.11-3.1.16 (*Arvato*).

30. De noodzakelijke wijzigingen zijn niet meegenomen in de meest recente Verzamelwet Justitie en Veiligheid 2022 (*Stb.* 2022, 345), die per 1 oktober 2022 in werking is getreden (*Stb.* 2022, 364).

31. Zie Wijzigingswet financiële markten 2013 (*Stb.* 2012, 678) en *Kamerstukken II* 2011/12, 33236, nr. 3, p. 13: 'Het voorgestelde nieuwe artikel 4:25b vervangt de informatiebepalingen uit de artikelen 4:72 en 4:73 van deze wet en breidt eveneens de informatieverplichtingen uit naar alle financieledienstverleners met uitzondering van herverzekeringbemiddelaars, voor wie ingevolge artikel 4:18 eerste lid onderdeel a van de wet, deze afdeling niet geldt.'

32. Zie *Kamerstukken II* 2012/13, 33599, nr. 3, p. 18-19. Eventueel kan nog een verwijzing worden opgenomen naar de nadere uitwerking van deze etiketteringsregels in art. 4a.1 en art. 4a.2 Regeling Geneesmiddelenwet. De grondslag voor deze etiketteringsverplichting is te vinden in art. 54 Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 november 2001 tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik, *PbEU* 2001, L 311/67 zoals laatstelijk gewijzigd door Richtlijn (EU) 2022/642 van het Europees Parlement en de Raad van 12 april 2022 tot wijziging van Richtlijnen 2001/20/EG en 2001/83/EG wat betreft afwijkingen van bepaalde verplichtingen met betrekking tot bepaalde geneesmiddelen voor menselijk gebruik die in het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot Noord-Ierland en in Cyprus, Ierland en Malta verkrijgbaar worden gesteld, *PbEU* 2022, L 118/4.

33. Art. 6 prospectusverordening.

34. Richtsnoeren ohp 2021, p. 10.

35. R.o. 15 considerans Richtlijn ohp.

36. Dat deze lijst een regelmatige actualisering behoeft blijkt ook uit het feit dat de Nederlandse wetgever in de implementatiewet prospectusverordening (*Stb.* 2019, 190) in art. 6:193f onder g BW een verwijzing naar art. 6 prospectusverordening heeft doorgevoerd, omdat de implementatiebepaling van de Prospectusrichtlijn 2003 (oud) in art. 5:13 Wft (oud) met de inwerkingtreding van de rechtstreeks werkende prospectusverordening 2019 kwam te vervallen. Bijlage II van de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken verwijst immers naar de ingetrokken art. 5, 7 en 8 Prospectusrichtlijn 2003 (oud).

37. R.o. 15 considerans Richtlijn ohp.

In een tweetal richtsnoeren uit 2016³⁸ respectievelijk 2021³⁹ over toepassing en uitleg van deze richtlijn geeft de Commissie aan welke EU-richtlijnen en -verordeningen informatieverplichtingen bevatten die ieder geval als essentieel gelden als bedoeld in artikel 7 lid 5 Richtlijn ohp (en de daarop aansluitende BW-bepaling in artikel 6:193f BW).⁴⁰ Overigens bouwen de richtsnoeren van 2021 voort op en komen in plaats van de versie van de richtsnoeren van 2016, zodat deze laatste verder buiten beschouwing kunnen blijven.⁴¹ Ook in de formulering van deze richtsnoeren geeft de Commissie aan dat de opsomming van sectorspecifieke EU-wetgeving slechts een indicatief overzicht is van essentiële informatieverplichtingen.⁴² Ook deze richtsnoeren bevatten dus geen limitatieve lijst met sectorspecifieke EU-wetgeving met essentiële informatieverplichtingen. Lidstaten zijn dan ook niet verplicht deze richtsnoeren 'uit te voeren' door aanpassing van de lijst; alleen de richtlijntekst en Bijlage II zijn rechtsgeldig en bindend.⁴³ Mijn betoog betreft dat omwille van de rechtszekerheid en als leidraad voor de rechtzoekende consument en de rechtdoende rechter de lijst van artikel 6:193f BW uitgebreid moet worden met alle essentiële informatieverplichtingen. Een andere mogelijkheid is om artikel 6:193f helemaal te schrappen. Ik kom op deze discussie in paragraaf 4 terug.

3.2.1. Financieelrechtelijke informatieverplichtingen

Voor wat betreft financiële diensten noemt de Commissie in de Richtsnoeren ohp 2021 de verplichting voor beleggingsondernemingen om haar cliënten, met inbegrip van consumenten, specifieke informatie te verstrekken over hun diensten, de financiële instrumenten en voorgestelde beleggingsstrategieën, kosten en bijbehorende lasten van MiFID II.⁴⁴ De grondslag van deze verplichting (art. 24 lid 4 MiFID II) is geïmplementeerd in artikel 4:20 en 4:22 lid 1 Wft.^{45, 46} Artikel 6:193f onder e BW voorziet alleen in een verwijzing naar artikel 4:20 Wft.

Voorts verwijst de Commissie naar de specifieke bepalingen over precontractuele informatie (art. 45, 52 en 54) in de Richtlijn betalingsdiensten II.⁴⁷ In Nederland is deze verplichting in artikel 4:22 lid 2 Wft en artikel 7:517 lid 1 BW geïmplementeerd.⁴⁸ In artikel 6:193f onder e respectievelijk onder c BW ontbreekt een verwijzing naar beide bepalingen.

De Richtlijn inzake consumentenkrediet (art. 11 lid 2, art. 13 lid 1 en art. 15 lid 1⁴⁹) en de Richtlijn hypothecair krediet⁵⁰ bevatten specifieke precontractuele informatieverplichtingen (ten aanzien van het maken van reclame) voor consumentenkrediet. In artikel 6:193f onder e BW ontbreekt een verwijzing naar:

-
38. Richtsnoeren met betrekking tot de uitlegging en toepassing van Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt *bij* Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, 'Een brede aanpak voor het stimuleren van de grensoverschrijdende elektronische handel voor Europese burgers en bedrijven', COM(2016)320 def., SWD(2016)163 def., punt 1.4.3, p. 20 e.v.
39. Richtsnoeren met betrekking tot de uitlegging en toepassing van Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt, *PbEU* 2021, C 526/01, punt 1.2.2, p. 10 e.v. (Richtsnoeren ohp 2021).
40. Vermeld moet worden dat Bijlage II niet is aangepast door de Moderniseringsrichtlijn. Zie Richtlijn (EU) 2019/2161 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en Richtlijnen 98/6/EG, 2005/29/EG en 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad wat betreft betere handhaving en modernisering van de regels voor consumentenbescherming in de Unie, *PbEU* 2019, L 328/7.
41. Richtsnoeren ohp 2021, p. 5.
42. Zie het overzicht op p. 10 van de Richtsnoeren ohp 2021.
43. Richtsnoeren ohp 2021, p. 5.
44. Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU (herschikking), *PbEU* 2014, L 173/349 zoals laatstelijk gewijzigd door Richtlijn (EU) 2021/338 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2021 tot wijziging van Richtlijn 2014/65/EU wat betreft informatievereisten, productgovernance en positielimiten, en Richtlijnen 2013/36/EU en (EU) 2019/878 wat betreft de toepassing daarvan op beleggingsondernemingen, om bij te dragen aan het herstel van de COVID-19-crisis, *PbEU* 2021, L 68/14.
45. Zie *Kamerstukken II* 2016/17, 34583, nr. 3, p. 33.
46. Nader uitgewerkt in specifieke informatieverplichtingen in art. 58 en art. 58a BGfo Wft en in de Beleidsregel informatieverstrekking, hoofdstuk 4 over relevante kenmerken van een product.
47. Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG, *PbEU* 2015, L 337/35 (Richtlijn betalingsdiensten II).
48. Nader uitgewerkt in specifieke informatieverplichtingen in art. 59c lid 1 (jo. art. 59ac) en art. 59d lid 1 jo. art. 59e BGfo Wft. Zie: *Kamerstukken II* 2017/18, 34813, nr. 3, p. 57-58.
49. Richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, *PbEU* 2008, L 133/66 zoals laatstelijk gewijzigd door de Richtlijn 2021/2167 van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2021 inzake kredietovereenkomsten en kredietkopers en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU, *PbEU* 2021, L 438/1. Ten aanzien van deze laatste Richtlijn geldt de uiterste implementatiedatum van 29 december 2023. Op dit moment is nog geen implementatiewetsvoorstel in de Tweede Kamer aangehangig.
50. Richtlijn 2014/17/EU van het Europees Parlement en de Raad van 4 februari 2014 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) 1093/2010, *PbEU* 2014, L 60/34 zoals laatstelijk gewijzigd door Verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende indices die worden gebruikt als benchmarks voor financiële instrumenten en financiële overeenkomsten of om de prestatie van beleggingsfondsen te meten en tot wijziging van Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU en Verordening (EU) 596/2014, *PbEU* 2016, L 171/1.

- I. Artikel 4:19 lid 2 Wft en artikel 4:22 lid 1 (informatieverstreking door een financiële onderneming over een financieel product, financiële dienst of nevendienst).⁵¹
- II. Artikel 4:21 (informatieverstreking door bemiddelaar, gevolmachtigde agent of ondergevolmachtigde agent van een financiële dienstverlener).
- III. Artikel 4:25b Wft (informatieverstreking door financiële dienstverlener voorafgaand aan het verlenen van een financiële dienst inzake een financieel product, ter zake waarvan een verbod geldt voor het verschaffen of ontvangen van bepaalde provisies op grond van artikel 4:25a lid 1 onder b Wft).
- IV. Artikel 4:33 (informatieverstreking door aanbieder van krediet).
- V. Artikel 4:74a Wft (informatieverstreking door bemiddelaar in krediet).⁵² Een verwijzing in artikel 6:193f onder c BW naar artikel 7:120 BW is niet noodzakelijk, omdat op grond van artikel 7:120 lid 5 BW een kredietgever die in reclame voor kredietovereenkomsten de informatievoorschriften niet naleeft, een oneerlijke handelspraktijk als bedoeld in artikel 6:193b verricht. Echter een verwijzing ontbreekt naar de informatieverplichtingen die gelden indien de kredietovereenkomst wordt gesloten door tussenkomst van een kredietbemiddelaar (art. 7:123 lid 1 BW).⁵³

Tot slot verwijst de Commissie in de Richtsnoeren ohp 2021 naar de PRIIPS-verordening.⁵⁴ Deze verordening

verplicht tot het opnemen van informatie die aan (potentiële) beleggers in verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (packaged retail and insurance-based investment products (PRIIPS)) verstrekt moet worden in de prospectussamenvatting en het essentiële informatiedocument (key information document (KID)). In artikel 6:193f BW ontbreekt een verwijzing naar artikel 8 lid 3 PRIIPS-verordening.⁵⁵

3.2.2. Informatieverplichtingen over het milieu

Voor wat betreft milieuwetgeving verwijst de Commissie naar de etiketteringsregels van de Kaderverordening energie-etikettering⁵⁶ en Verordening inzake de etikettering van banden (2020/740).⁵⁷ In artikel 6:193f BW zou een verwijzing naar artikel 3 lid 1 en artikel 6 lid 1 van de Kaderverordening en de artikelen 4 lid 1, 6 lid 1 en 7 Bandenetiketteringverordening moeten worden opgenomen.

Ten tweede verwijst de Commissie in de Richtsnoeren ohp 2021 naar de herschikte Richtlijn ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten (art. 5 lid 5 informatieverstreking aan eindgebruiker).⁵⁸ Deze bepaling is geïmplementeerd in artikel 9.4.4 lid 1 Wet milieubeheer.⁵⁹ Inmiddels geldt de rechtstreeks werkende informatieverplichting van artikel 5 en 6 van Verordening (EU) 2017/1369 en het Besluit energie-etikettering energiegerelateerde producten.⁶⁰ Een verwijzing naar deze verplichte informatieverstreking via CE-markering op

51. Deze bepaling dient ook ter implementatie van de informatieverplichtingen in het op grond van art. 4 lid 1 Richtlijn inzake betaalrekeningen (Richtlijn 2014/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende de vergelijkbaarheid van de in verband met betaalrekeningen aangerekende vergoedingen, het overstappen naar een andere betaalrekening en de toegang tot betaalrekeningen met basisfuncties, *PbEU* 2014, L 257/214) te verstrekken informatiedocument voorafgaand aan de overeenkomst inzake een betaalrekening. Zie *Kamerstukken II* 2015/16, 34480, nr. 3, p. 13.
52. Deze bepalingen zijn nader uitgewerkt in art. 51b BGfo Wft (aanbieder van hypotheecair krediet), art. 53 lid 1 BGfo Wft jo. art. 54 BGfo Wft jo. art. 2:2 (nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (reclame-uitingen financiële onderneming)), art. 57 lid 1 BGfo Wft (financiële dienstverlener), art. 59a en art. 59aa lid 1 BGfo Wft (aanbieder complex product of hypotheecair krediet aan consumenten), art. 68a BGfo Wft, art. 79 BGfo Wft en art. 2:2 (Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (informatieverplichtingen van de financiële dienstverlener aan een consument bij het gebruik van de telefoon voor het doen van ongevraagde oproepen ter bevordering van de totstandkoming van een overeenkomst op afstand)). Zie *Kamerstukken II* 2015/16, 34292 nr. 3, p. 22-24.
53. Zie *Kamerstukken II* 2015/16, 34292 nr. 3, p. 60: 'Artikel 7:123 is gegrond op artikel 15 van de richtlijn en bevat enkele verplichtingen die uitsluitend van toepassing zijn indien bij de totstandkoming van een kredietovereenkomst een kredietbemiddelaar betrokken is. Het eerste lid schrijft voor dat de kredietbemiddelaar geruime tijd voordat hij zijn bemiddelingsactiviteiten uitoefent, bepaalde informatie aan de consument moet verstrekken. Hiermee wordt een zo groot mogelijke transparantie beoogd en wordt voorkomen dat mogelijke belangenconflicten resulteren in misbruik wanneer consumenten van de diensten van kredietbemiddelaars gebruik maken.'
54. Verordening (EU) 1286/2014 van 26 november 2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIP's), *PbEU* 2014, L 352/1.
55. Vgl. r.o. 15, 17 en 22 considerans PRIIPS-verordening. De PRIIPS-verordening waarin door de Europese wetgever tot uitdrukking is gebracht de vooronderstelling dat retailbeleggers hun beleggingsbeslissingen zullen baseren op de in het essentiële informatiedocument verstrekte informatie over de PRIIP.
56. Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en tot intrekking van Richtlijn 2010/30, *PbEU* 2017, L 189/1 zoals laatstelijk gewijzigd door Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere parameters, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/1369 en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1222/2009, *PbEU* 2020, L 177/1.
57. Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere parameters, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/1369 en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1222/2009, *PbEU* 2020, L 177/1.
58. Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten (herschikking), *PbEU* 2009, L 285/10 zoals laatstelijk gewijzigd door Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG, *PbEU* 2012, L 315/1.
59. Zie *Kamerstukken II* 2009/10, 32367, nr. 3, p. 7. Het Besluit rendementseisen cv-ketels, het Besluit energie-efficiëntienormen koel- en vriesapparatuur en het Besluit energierendementseisen voorschakelapparaten voor fluorescentielampen berusten mede op art. 9.4.4. lid 1 Wm (zie art. IV lid 1 Implementatiewet EG-richtlijn ecologisch ontwerp energieverbruikende producten).
60. Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en tot intrekking van Richtlijn 2010/30/EU, *PbEU* 2017, L 198/1 zoals laatstelijk gewijzigd door Verordening (EU) 2020/740 van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 2020 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en

energiegerelateerde producten⁶¹ is niet opgenomen in artikel 6:193f BW. Voor elektriciteitsleveranciers geldt een verplichting om ten minste eenmaal per jaar hun eindafnemers te berichten over de keuze van energiebronnen en de milieugevolgen die te verwachten zijn van elektriciteitsproductie met die energiebronnen.⁶² Deze leverancier is verplicht de eindafnemer op begrijpelijke wijze en op dusdanige wijze te informeren over diens opwekkingsgegevens dat de gegevens van verschillende leveranciers kunnen worden vergeleken.⁶³ Elektriciteitsleveranciers zijn verplicht vóór het sluiten van de overeenkomst de voorwaarden (waaronder de geldende tarieven) verbonden aan een leverings- of transportovereenkomst aan de potentiële afnemer te verstrekken.⁶⁴ Ook de verplichting van een netbeheerder om de afnemers die op zijn gastransportnet zijn aangesloten een overzicht te sturen waarop de eenmalige kosten in verband met die aansluiting overzichtelijk en begrijpelijk zijn gespecificeerd.⁶⁵

De vraag is of het niet (volledig) verstrekken van deze wettelijke voorgeschreven informatie gedurende de termijn dat de overeenkomst wordt uitgevoerd nog wel als verkoopbevordering kwalificeert, of dat zij eerder tot het afleggen van rekening en verantwoording behoort. De definitie van verkoopbevordering die het HvJ EU hanteert is zeer ruim: reclame maken voor een dienst, de afzet van een dienst in de praktijk brengen, de voorwaarden bepalen voor het bevorderen of in de handel brengen van diensten vallen hieronder.⁶⁶ Niet alleen de leveringsvoorwaarden die worden verstrekt vóór de contractsluiting, maar ook het niet verstrekken van de informatie over milieugevolgen en energiemix gedurende de looptijd van het contract vallen dan ook onder de ruime definitie

verkoopbevordering en zijn daarmee een handelspraktijk.⁶⁷ In de volgende paragraaf zal ik uiteenzetten wat deze ruime definitie betekent voor bijvoorbeeld duurzaamheidsrapportageverplichtingen van financiële dienstverleners.

3.3. Overige EU-wetgeving met essentiële informatieverplichtingen jegens consumenten

In deze subparagraaf bespreek ik enkele mijns inziens relevante essentiële informatieverplichtingen jegens consument-beleggers waarvan de Commissie niet aangeeft dat deze als essentiële informatie gelden, maar waarvan ik meen dat zij daar wel onder behoren te vallen.

Dat geldt onder meer voor de essentiële informatie die aan consument-beleggers in beleggingsfondsen moet worden verstrekt,⁶⁸ zoals aan de orde was in het in de inleiding genoemde *Invest Fund Management*-arrest. Deze informatieverplichting zou onder het bereik van deze regeling van artikel 6:193f BW moeten worden gebracht. Toezichthouder AFM merkt deze informatieverplichtingen aan als essentieel en acht de regeling ohp dan ook van toepassing.⁶⁹ Ook hier ontbreekt enige verwijzing in artikel 6:193f BW.⁷⁰ Uiteraard kan de rechter op grond van artikel 6:193c lid 1 BW deze informatieplicht ook als essentieel kwalificeren. Echter, door een onvolledige lijst boet de toegevoegde waarde van artikel 6:193f BW in. Zij biedt de consument dan niet langer de duidelijkheid dat de daarin genoemde voorschriften op grond van hun EU-herkomst in ieder geval als essentieel gelden.⁷¹

Vanaf 1 januari 2022 zijn grote financiële marktdeelnemers (te denken valt aan institutionele beleggers als pen-

andere parameters, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/1369 en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1222/2009, *PbEU* 2020, L 177/1.

61. Dit is een product dat wanneer het op de markt is geïntroduceerd of in gebruik is genomen, een effect heeft op het energieverbruik. Zie art. 9.4.1 lid 1 Wm/art. 2 lid 1 Richtlijn 2009/125/EG.
62. Art. 95l lid 2 Elektricitwet 1998. De oorspronkelijke Europeesrechtelijke grondslag voor deze verplichting is te vinden in art. 6 lid 6 Richtlijn 2003/54/EG en art. 3 lid 9 Richtlijn 2009/72/EG. Thans geldt hiervoor art. 18 lid 6 jo. Bijlage I, par. 5 Richtlijn 2019/944 (verplichting deze opwekkingsgegevens en de milieugevolgen van het gekozen aandeel van elke energiebron in de totale energiemix). Het Ontwerp Energiewet en de Ontwerp MvT Energiewet zijn op 12 juli 2022 openbaar gemaakt en de adviesaanvraag is thans aanhangig bij de Raad van State. Zie wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK010483.
63. Art. 95k lid 1 Elektricitwet 1998.
64. Art. 95m lid 1 en 2 Elektricitwet 1998. De Elektricitwet schrijft al voor dat een overeenkomst die in strijd met deze laatste transparantieplichting is gesloten vernietigbaar is (art. 95m lid 4 Elektricitwet 1998). Een verwijzing naar de vernietigingsbevoegdheid van art. 6:193j lid 3 BW zou dan niet nodig zijn. Echter een verwijzing naar de schadevergoedingsregeling vanwege onjuistheid en onvolledigheid van de verstrekte informatie (art. 6:193j lid 1 en 2 BW) kan dan ook achterwege blijven.
65. Art. 35c Gaswet.
66. HvJ EU 4 juli 2019, C- 393/17, ECLI:EU:C:2019:563, r.o. 45-46 (*Kirchstein/Vlaamse Gemeenschap*).
67. Vgl. HvJ EU 16 april 2015, C-388/13, ECLI:EU:C:2015:225, r.o. 36 (*Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság/UPC Magyarország Kft.*). Het Hof verwijst hier na de expliciete overweging 13 in de considerans: 'Het bij deze richtlijn ingestelde en gemeenschappelijke, algemene verbod (...) dient (...) evenzeer van toepassing te zijn op oneerlijke handelspraktijken die (...) na de sluiting van een contract en gedurende de uitvoering daarvan worden toegepast.'
68. De Europese grondslag hiervoor zijn art. 69-71 (voor het prospectus) en art. 78 lid 3 (voor het essentiële beleggersinformatie-document) van de icbe-richtlijn. Richtlijn 2009/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) (herschikking), *PbEU* 2009, L 302/32 zoals laatstelijk gewijzigd door Richtlijn (EU) 2019/2162 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende de uitgifte van gedekte obligaties en het overheidstoezicht op gedekte obligaties en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/65/EG en 2014/59/EU, *PbEU* 2019, L 328/29.
69. Zie AFM Verhandelingsvereisten voor icbe's, onder (f) waarin wordt verwezen naar de regeling ohp: afm.nl/~profmedia/files/doelgroepen/beleggingsinstellingen/2022/nationale-verhandelingsvereisten-icbe-nl.pdf?la=nl-NL. Dit zou dan moeten leiden tot het opnemen van de volgende verwijzingen in art. 6:193f onder e: art. 4:49 lid 2 onder a Wft jo. art. 118 jo. Bijlage I BGfo Wft en art. 4:37m jo. art. 115k jo. art. 23 en art. 4:37p jo. art. 115x jo. Bijlage I BGfo Wft.
70. Deze specifieke informatieverplichtingen zijn geïmplementeerd in art. 4:49 lid 2 onder a Wft jo. art. 118 jo. Bijlage I BGfo Wft voor icbe's (instellingen voor collectieve beleggingen in effecten) en art. 4:37m jo. art. 115k jo. art. 23 en art. 4:37p jo. art. 115x jo. Bijlage I BGfo Wft voor alternatieve beleggingsinstellingen aangeboden aan retailbeleggers (abi retail).
71. Vgl. overweging 15 considerans Richtlijn ohp: 'Gegeven de bij deze richtlijn ingevoerde volledige harmonisatie wordt alleen de uit hoofde van communautaire wetgeving vereiste informatie als essentieel beschouwd voor de toepassing van artikel 7, lid 5, van deze richtlijn.'

sioenfondsen, verzekeraars, banken en beleggingsinstellingen⁷²) en financieel adviseurs verplicht hun cliënten of deelnemers informatie te verstrekken over de duurzaamheid van door hen aangeboden financiële producten.⁷³

De SFDR expliciteert dat het evenals bij andere informatieverplichtingen aan consumenten gaat om het verminderen van informatieasymmetrieën in principaal-agentrelaties.⁷⁴ Financiële marktdeelnemers treden bij sommige financiële producten op als agent die de daadwerkelijke beleggingsbeslissingen neemt. De consument die het duurzaamheidsaspect in zijn beleggingen mee wil nemen, is zo afhankelijk van het (duurzame) beleggingsbeleid van deze agent. De SFDR kent een precontractuele en doorlopende informatieverstrekkingsplicht voor financiële marktdeelnemers en financieel adviseurs jegens hun cliënten of eindbeleggers (pensioen- of beleggingsfondsdeelnemers), wanneer zij als de agenten van die eindbeleggers (principalen) optreden.

De informatie die financiële marktdeelnemers en financieel adviseurs voorafgaand aan hun dienstverlening aan hun cliënten waaronder consumenten moeten verstrekken betreft de wijze waarop duurzaamheidsrisico's in hun beleggingsbeslissingen worden geïntegreerd. Ook moeten zij hun cliënten voorafgaand de resultaten verstrekken van hun beoordeling van de waarschijnlijke effecten van duurzaamheidsrisico's op het rendement van de financiële producten die zij beschikbaar stellen.⁷⁵ Vanaf 30 december 2022 geldt bovendien de verplichting om per financieel product een duidelijke en gemotiveerde toelichting te vermelden bij de vraag of, en zo ja hoe, bij een financieel product de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren in aanmerking worden genomen.⁷⁶ Ook moet duidelijk worden gemaakt dat informatie over de

belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren beschikbaar is in het jaarverslag of periodiek verslag.⁷⁷

Indien deze informatie verstrekt moet worden aan retailbeleggers (consumenten) zouden deze informatieverplichtingen ook opgenomen moeten worden in de lijst van art. 6:193f BW. Voor financiële producten die ecologische of sociale kenmerken promoten en voor financiële producten waarmee een positief effect op milieu en maatschappij wordt beoogd, gelden een aangescherpt normenkader voor de informatieverstrekking.⁷⁸ Uiteraard moet hierbij worden aangetekend dat de financiële marktdeelnemer niet aansprakelijk gehouden kan worden voor duurzaamheidsinformatie voor zover die is te herleiden tot informatie verstrekt door de uitgevende instelling,⁷⁹ tenzij hij de onvolledigheid of onjuistheid daarvan wist of behoorde te weten.⁸⁰ Deze duurzaamheidsinformatie is voor beleggers die met hun beleggingsbeslissingen willen bijdragen aan het beheersen van klimaatverandering, essentiële informatie. De Europese Commissie draagt de visie uit dat bij de handhaving van duurzaamheidskwesities in de financiële sector de regeling ohp een centrale rol vervult.⁸¹ Het aanmerken van deze informatieverplichtingen als essentieel in de zin van artikel 7 lid 5 Richtlijn ohp en dientengevolge opneming in de lijst van artikel 6:193f BW zou deze rol nog extra onderstrepen.

Hierbij is wel van belang dat niet alle informatieverplichtingen zoals die van een pensioenfonds richting zijn deelnemers, onder het bereik van de regeling ohp vallen. Het onderscheid tussen precontractuele en doorlopende informatieverplichting is niet zozeer van belang. Wel de vraag of de informatie een verkoopbevorderend karakter

72. Art. 2 lid 1 SFDR.

73. Overweging 10 considerans SFDR. Ik verwijs naar deze verordening met de Engelse afkorting SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) naar de Verordening (EU) 2019/2088 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 betreffende informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële dienstensector, *PbEU* 2019, L 317/1.

74. R.o. 10 considerans SFDR.

75. Art. 6 lid 1-2 SFDR.

76. Art. 7 lid 1 onder a SFDR.

77. Art. 7 lid 1 onder b SFDR.

78. Art. 8 respectievelijk art. 9 SFDR. Volgens de Commissie benadrukt dat het wervende en verkoopbevorderende karakter van deze uitlatingen met zich brengt dat zij onder de regeling ohp vallen. Zie Richtsnoeren ohp 2021, p. 29.

79. Op dit moment wordt nog druk onderhandeld over de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) die moet resulteren in extra rapportageverplichtingen voor ondernemingen zodat beleggers in staat worden gesteld beter rekening te houden met de duurzaamheidsgerelateerde risico's en opportuniteiten. Deze rapportageverplichtingen gaan ook gelden voor niet-EU-vennootschappen waarvan de effecten zijn genoteerd op een gereguleerde markt in de EU. Vgl. r.o. 12 en 17 Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Richtlijn (EU) 537/2014 betreffende duurzaamheidsrapportage door ondernemingen, COM(2021)189 def., 2021/0104(COD).

80. Vgl. M. Haentjens & L.G.L. Ohnesorg, 'Privaatrecht als regulering: civiele handhaving van de Transparantieverordening', *FR* 2021, afl. 8/9, p. 306.

81. Zie Report International Seminar 30 March 2022 OECD/FinCoNet International Seminar on Sustainable Finance through a Financial Consumer Protection Lens, p. 13. 'In the EU framework, consumer protection is embedded in all policy – all legislation specific to a sector should ensure consumer protection. Complementing this specific legislation within sectors, horizontal consumer protection legislation fills gaps, ensuring a minimum level of protection, which is referred to as the safety net. *Two pieces are especially relevant for sustainability in the financial services sector: Unfair Commercial Practices Directive, and the Unfair Contract Terms Directive. Both aim to ensure that a high-level of consumer protection can be maintained in all sectors. The Unfair Commercial Practices Directive provides a legal basis to ensure that traders do not present environmental claims in a way that is unfair to consumers.* Even though there is no reference today to sustainability in the directive itself, it prohibits certain types of practices, including "business to consumer" misleading green claims.' finconet.org/Summary-Report_Sustainable-Finance-Seminar_March-2022.pdf. Zie ook Toelichting bij het Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Richtlijnen 2005/29/EG en 2011/83/EU wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en bescherming tegen oneerlijke praktijken COM/2022/143 def., p. 5: 'Met uitzondering van bepaalde afwijkingen, gelden de twee richtlijnen inzake consumentenrecht die bij dit voorstel worden gewijzigd, voor alle economische sectoren. Door hun brede toepassingsgebied zijn zij van toepassing op vele aspecten van transacties tussen ondernemingen en consumenten die ook onder andere, meer specifieke EU-wetgeving op verschillende gebieden kunnen vallen.'

heeft⁸² dan wel de consument informeert over zijn rechten of over een klachtenafhandeling.⁸³ Vooral bij frequent uitgevende instellingen met beursnotering die veelvuldig nieuwe effecten aanbieden, zal hier snel sprake van kunnen zijn. Uit het wettelijk toepassingsbereik van de regeling ohp volgt dat alleen informatieverplichtingen die betrekking hebben op een handelspraktijk (verkoopbevordering van financiële producten dan wel financiële dienstverlening aan consumenten) vallen onder het bereik van de regeling ohp.⁸⁴ De informatieverstrekking door het pensioenfonds richting haar deelnemers (over de duurzaamheid van haar beleggingen) zal niet snel een verkoopbevorderend karakter hebben omdat de deelname in het fonds verplicht is en er geen sprake is van de verkoop van een financieel product of financiële dienstverlening aan een consument. Dit is anders voor de (doorlopende) informatieverstrekking door instellingen die hun deelnemingsrechten verkopen en waarvan deze deelnemingsrechten worden verhandeld.

In de literatuur is terecht opgemerkt dat het enkel afleggen van rekening en verantwoording in een jaarrekening en bestuursverslag door het bestuur van een vennootschap – ook al is dit een effecten uitgevende instelling – buiten het bereik van de Richtlijn ohp valt.⁸⁵ Deze uitingen die

nen (primaar) een ander doel, zoals het onderhouden van commerciële communicatie met beleggers via de financiële verslaggeving.⁸⁶ Dergelijke praktijken vallen niettemin onder deze regeling indien zij rechtstreeks verband houden met de verkoopbevordering.⁸⁷ Alleen indien effecten werden aangeboden of diensten werden verricht in de periode waarin de beweerdelijk misleidende informatie openbaar werd gemaakt, is sprake van een handelspraktijk als bedoeld in art. 6:193a lid 1 onder d BW.⁸⁸ Informatieverstrekking over en door effecten uitgevende instellingen die rechtstreeks verband houdt met het overhalen van consumenten tot effectenkoop valt onder de ruime definitie van handelspraktijk (verkoopbevordering).⁸⁹ Hiervan is juist sprake bij (beurs)verhandelde effecten waarbij als uitgangspunt geldt dat beleggers hun beleggingsbeslissing nemen op basis van beschikbare informatie over de effecten uitgevende instelling.

In de jurisprudentie is aanvaard dat ook actoren die uitingen doen over producten die (ook) door andere partijen worden aangeboden en verkocht, vallen onder de regeling ohp.⁹⁰ Ook al is de informatie verstrekt door de effecten uitgevende instelling terwijl de belegger de effecten koopt (via de beurs) van een andere belegger, is er sprake van een handelspraktijk omdat deze informatie

82. Vgl. art. 6:193a onder d BW. Zie ook D.W.F. Verkade, *Misleidende (B2B) reclame en vergelijkende reclame* (Monografieën BW, deel 49b), Deventer: Kluwer 2019, par. 17: 'Hoe scherp valt die grens te trekken? De Hoge Raad heeft prospectusinformatie van banken, gericht op aspirant-beleggers, rigoureuus onder de "mededelingen" van art. 6:194 BW resp. informatie in de zin van art. 6:193c BW begrepen'. Vgl. HR 2 december 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1562, NJ 1996/246, m.nt. Verkade; AA 1995, p. 219, m.nt. M. Raaijmakers (*Coopag beleggers/ABN AMRO*); HR 8 mei 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2646, NJ 1998/888, m.nt. Maeijer en Verkade (*Boterenbrood/MeesPierson*). Zie ook HR 27 november 2009, ECLI:NL:HR:BH2162, r.o. 4.25.1 (*World Online*): 'De art. 6:194 e.v. BW hebben ook betrekking op mededelingen van de uitgevende instelling die buiten het prospectus, maar wel in verband met het aanbieden van de effecten zijn gedaan. Daarbij kan het bijv. gaan om mededelingen die nadere informatie over de beursgang of de uitgevende instelling bevatten of die een nadere toelichting op het prospectus behelzen, maar ook om mededelingen die belangstelling voor de voorgenomen beursgang (pogen te) wekken'. Vgl. ook r.o. 4.26.2 van het arrest. Daarentegen oordeelde HR 7 november 1997, NJ 1998/268, m.nt. Maeijer; TVVS 1998, p. 20, m.nt. Timmerman (*VEB/Philips*), dat onder mededelingen in de zin van art. 6:194 BW niet vallen de mededelingen van een vennootschap zelf over haar winstverwachtingen.
83. Zie L.B.A. Tigelaar, *Sanctionering van informatieverplichtingen uit de Richtlijn consumentenrechten* (diss. Groningen), Zutphen: Uitgeverij Paris 2017.
84. Zie voor een afbakening hiervan bij aansprakelijkstelling van een obligatie-uitgevende instelling voor de door haar uitgegeven brochure aan beleggers: Rb. Amsterdam 4 december 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:9062, r.o. 4.2.2 en de aansprakelijkstelling van een verkoper van percelen grond aan investeerders met gebruikmaking van een verkoopbrochure: Rb. Noord-Holland 10 maart 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:2830, r.o. 4.23.
85. Als grondslag hiervoor: r.o. 7 tweede zin considerans Richtlijn ohp: 'Deze richtlijn is niet van toepassing op handelspraktijken die hoofdzakelijk voor andere doeleinden bedoeld zijn, bijvoorbeeld commerciële communicatie gericht op beleggers, zoals jaarverslagen en promotiemateriaal over bedrijven.'
86. Zie C.W.M. Lieverse, 'Onerlijke handelspraktijken en handhaving van consumentenbescherming in de financiële sector: taken en bevoegdheden van de AFM', in: C.W.M. Lieverse & J.G.J. Rinkes, *Onerlijke handelspraktijken en handhaving consumentenbescherming. Preadvis voor de Vereniging voor Effectenrecht 2010* (Serie Van der Heijden Instituut, nr. 106), Deventer: Kluwer 2010, p. 59.
87. Zie D.W.F. Verkade, *Onerlijke handelspraktijken jegens consumenten* (Monografieën BW deel 49a), Deventer: Kluwer 2016, par. 22. Dit wordt ook ondersteund omdat de Commissie in haar richtsnoeren informatievoorziening aan beleggers in een (PRIIPS-)prospectus onder het toepassingsbereik van de richtlijn acht. Het prospectus kwalificeert toch bij uitstek als 'commerciële communicatie gericht op beleggers' en 'promotiemateriaal over bedrijven'. Vgl. r.o. 7 tweede zin considerans Richtlijn ohp. Vytopil & Verbrug achten dergelijke commerciële bedrijfscommunicatie buiten het toepassingsbereik indien zij uitsluitend voor beleggers op een daartoe bestemde website beschikbaar wordt gesteld. Zie A.L. Vytopil & F.M. Verburg, 'Aansprakelijkheid in verband met 'greenwashing'? Over onerlijke handelspraktijken en wettelijk (on)verplichte MVO-verklaringen', *TvOB* 2017, afl. 2, p. 52.
88. Zie voor de temporele reikwijdte: A.C.W. Pijls, *Misleidende beursberichten. Kwesties van causaal verband en schade* (diss. Rotterdam, Instituut voor Ondernemingsrecht nr. 124), Deventer: Wolters Kluwer 2022, p. 5.
89. Zie ook Rb. Den Haag 30 januari 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:616, r.o. 4.8 (*Stichting Varkens in Nood/Stichting Vlees.nl*): 'Handelspraktijken die hoofdzakelijk voor andere doeleinden bestemd zijn – bijvoorbeeld commerciële communicatie, gericht op beleggers, zoals jaarverslagen en promotiemateriaal over bedrijven, de zogeheten "corporate communication" – kunnen toch binnen de regeling vallen indien zij gebruikt worden in rechtstreeks verband met de activiteiten om particulieren over te halen tot aankoop. Uit de vaste rechtspraak van de HvJ volgt dat – uit het belang van consumentenbescherming – niet snel wordt geconcludeerd dat een handelspraktijk geen "rechtstreeks verband houdt" met de verkoopbevordering van een product.'
90. HvJ EU 30 maart 2017, C-146/16, ECLI:EU:C:2017:243, r.o. 31 (*Verband Sozialer Wettbewerb/DHL Paket GmbH*) en Rb. Den Haag 30 januari 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:616, r.o. 4.9 (*Stichting Varkens in Nood/Stichting Vlees.nl*). De Commissie verwijst in haar Richtsnoeren ohp 2021 (p. 87): 'Een platform dat als handelaar wordt beschouwd, moet te allen tijde aan de EU-consumentenwetgeving voldoen voor zover het zijn eigen handelspraktijken betreft, ongeacht het feit dat deze praktijken betrekking kunnen hebben op door derden geleverde producten en niet de platforms zelf. Dit is mogelijk vanwege de zeer brede definitie van "handelspraktijk" van artikel 2, punt d), van de richtlijn onerlijke handelspraktijken als praktijk "die rechtstreeks verband houdt met de verkoopbevordering, verkoop of levering van een product aan consumenten", zonder dat aanvullende eisen worden gesteld aan de herkomst van het product.' De

het besluit van de consument over de voorwaarden van deze transactie kan beïnvloeden. Bovendien zou handhaving van het onderscheid dat alleen informatie die betrekking heeft op door de effecten uitgevende instellingen aangeboden effecten betekenen dat beleggers die effecten hebben gekocht op basis van beweerdelijk misleidende mededelingen over de aangeboden effecten wel en beleggers die op basis van diezelfde verslaggeving effecten via de beurs van een andere aandeelhouder hebben gekocht niet.⁹¹ Dit onderscheid lijkt mij niet te rechtvaardigen als de informatie de verkoop van de effecten bevordert, is er sprake van een handelspraktijk waarvoor degene die de misleidende uitingen doet, als handelaar onder deze regeling valt.

4. Open formulering essentiële informatieverplichtingen jegens consumenten

Om te voorkomen dat de Nederlandse wetgever doorlopend artikel 6:193f BW moet aanpassen door het opnemen van een verwijzing naar specifieke bepalingen met essentiële-informatieverplichtingen jegens consumenten in EU-verordeningen of Nederlandse implementatiewetgeving van EU-richtlijnen, is het mogelijk te volstaan met alleen een open formulering zoals voorzien in artikel 6:193c lid 1 en artikel 6:193d lid 2 BW. Het is dan aan de rechter – zoals aangeven door het HvJ EU in het in de inleiding genoemde *Invest Fund Management*-arrest – om contextafhankelijk vast te stellen welke informatieverplichtingen essentieel zijn. Het nadeel van dit open stelsel is dat (proces)partijen, waaronder in eerste instantie de consument, gedwongen kunnen worden (proces)kosten te maken door een partijdebat te moeten voeren of er al dan niet sprake is van essentiële informatie. Voor de consument kan het hierdoor langer duren en onzekerder zijn of hij rechten kan ontleen aan de ohp-regeling.

Bij de huidige regeling kan hij baat hebben bij de verwijzingslijst van artikel 6:193f BW om te bepalen welke ontbrekende informatie sowieso en misleidende omissie oplevert. Het achterblijven van deze lijst, waardoor er foutieve en ontbrekende verwijzingen in staan, leidt tot een schijnzekerheid voor consumenten. In de Nederlandse rechtspraak is door de Hoge Raad geoordeeld dat de rechter verplicht is ambtshalve de regeling ohp toe te passen.⁹² Dit is vergelijkbaar met de verplichte ambtshalve toepassing van en toetsing aan⁹³ de eveneens in het nationale recht omgezette consumentenbeschermende bepalingen van de algemene voorwaardenregeling. Een open formulering en het niet up to date houden van artikel 6:193f BW belast de rechterlijke macht vanwege de ambtshalve toepassing die verder gaat dan aanvulling van

rechtsgronden, tot het onderzoeken of sprake is van essentiële informatieverplichtingen met een EU-herkomst, alhoewel de rechter hierbij kan putten uit de meer actuele richtsnoeren van de Europese Commissie. Niettemin is het volstaan met de open formulering van artikel 6:193c lid 1 en artikel 6:193d lid 2 BW te verkiezen boven een foutieve en niet up-to-date lijst. In dat geval kan artikel 6:193f BW beter helemaal geschrapt worden. Een andere mogelijkheid is een lijst als in artikel 6:193f op te nemen in een Algemene Maatregel van Bestuur, die makkelijker up-to-date te houden is.

5. Conclusie

Het is noodzakelijk de regeling ohp te updaten. Met name de verwijzingsbepaling naar essentiële informatieverplichtingen met een EU-herkomst is foutief. De 193f-lijst moet up-to-date zijn of deze bepaling kan beter helemaal geschrapt worden. Er is nog veel EU-wetgeving in wording die potentieel aan deze lijst kan worden toegevoegd. In dit artikel heb ik betoogd dat ook duurzaamheidsgerelateerde informatieverplichtingen jegens particuliere beleggers onder de regeling ohp kunnen vallen indien sprake is van een verkoopbevorderend karakter. Daarvan kan niet alleen sprake zijn indien effecten door de uitgevende instelling worden aangeboden (met een daarbij verplicht behorend prospectus), maar ook indien er informatie wordt verstrekt aan beleggers die hun effecten via de beurs hebben gekocht. Ook deze doorlopende informatie (bijvoorbeeld over duurzaamheidsrisico's van ondernemingen) is niet uitsluitend bedoeld om rekening en verantwoording af te leggen, maar kan ook rechtstreeks gerelateerd zijn aan de verkoop/handel in reeds uitgegeven effecten. De (EU)-wetgever gaat er juist vanuit dat beleggers hun beleggingsbeslissingen nemen op basis van deze beschikbare informatie. Kopers van effecten die beweren te zijn afgegaan op misleidende mededelingen komt in die gevallen bescherming toe (zelfs ambtshalve) onder de regeling ohp.

Commissie verwijst ook nog naar de uitspraak van Tribunal de commerce de Paris 29 maart 2007 (*Carrefour c/Galaec (la coopérative groupement d'achat des centres Leclerc)*), bekrachtigd door het Cour d'appel de Paris, 5e chambre, section A, 18 juni 2008, en het Cour de cassation, chambre commerciale 19 januari 2010, 08-19.814. Zie ook BERR, Guidance on the UK Regulations (mei 2008) implementing the Unfair Commercial Practices Directive, par. 3.2: 'Most commercial practices covered by the CPRs will involve a direct relationship between businesses (that is, "traders") and consumers. However there may be instances where the commercial practice could have a sufficiently close connection with consumers as to fall within the scope of the CPRs, even though the trader himself does not deal directly with consumers.'

91. Zie ook J.P. Franx, *Prospectusaansprakelijkheid uit onrechtmatige daad en contract* (diss. Rotterdam, Serie Recht en Praktijk nr. FR15), Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 309-311 ten aanzien van een aandeelhouder die zijn aandelen verkoopt.

92. Hof Arnhem-Leeuwarden 16 juni 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:4577, r.o. 5.5. Dit arrest is door de HR in cassatie in stand gelaten. Zie HR 3 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:816 (*OneLife*).

93. Zie HR 21 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1677 (*Arvato*).